

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE¹ 28.04.2025 – 02.05.2025

29. aprill 2025

Suurkoja lahend nr 63386/16 – ebainimlik ja alandav kohtlemine

Mansouri vs. Itaalia

Artikkel 3

Asjaolud

Kaebaja, Tuneesia kodanik, kes on sündinud 1976. aastal, elas seaduslikult Itaalias ajutise elamisloa alusel alates 2014. aastast kuni 3. aprillini 2016.

1. mail 2016, pärast Tuneesias viibimist, teostati tema isikusamasuse kontroll Itaalia kruisilaeval, mis saabus Tunisest Palermosse. Tal oli kaasas oma pass, aegunud elamisluba ning koopia pikaajalise elamisloa taotlusest, mis oli dateeritud 16. oktoobriga 2015. Itaalia piiripolitsei teavitas teda, et see taotlus oli 24. märtsil 2016 tagasi lükatud, ning märkis, et tal puudus sissesõiduviisa. Talle väljastati sissesõidukeelu otsus. Kaebajal ei lubatud laevalt lahkuda ning kaptenil kästi ta Tunisesse tagasi toimetada kooskõlas korraldusega „*võtta viivitamatult vastutus isiku eest, kellele on Itaaliasse sisenemine keelatud, ja toimetada ta teise riiki*“. Reis kestis 7 päeva.

3. mail 2016 pöördus kaebaja advokaat edutult Itaalia politsei poole, et tühistataks sissesõidukeelu otsus, ning selgitas, et kaebajat hoiti laeval kajutis, mis oli väljastpoolt lukustatud. 18. mail 2016 kirjutas ta siseministrile, väites, et tema klient oli kogu reisi vältel lukustatud kajutisse, kust tal ei lubatud väljuda. Vastuses viitas minister Euroopa Liidu ja siseriiklikele õigusnormidele, mis kohustavad vedajaid transportima laeval viibivaid välismaalasi, kellele on sissesõit keelatud, tagasi nende lahkumisaega. Minister rõhutas, et kaebajale oli tagatud majutus privaatses kajutis, mis oli varustatud vannitoaga ja korralikult sisustatud, ning tema järelevalve oli tagatud spetsialiseeritud turvatöötajate poolt.

Kaebaja esitas EIK-le kaebuse tuginedes artiklile 5, väites, et teda oli ebaseaduslikult vabadusest ilma jäetud laeva pardal, talle ei olnud teatatud selle meetme põhjustest ning tal puudus võimalus kasutada siseriiklikku õiguskaitsevahendit selle meetme seaduslikkuse vaidlustamiseks. Samuti märkis ta, et ta ei olnud saanud sobivat hüvitist väidetavate rikkumiste eest.

Lisaks tugines ta artiklitele 3 ja 13 ning kurtis tingimuste üle laeva pardal ja et tal puudus siseriiklik õiguskaitsevahend.

20. veebruaril 2024 andis EIK koda asja edasi suurkojale.

EIK seisukohad

Elküsimumused

(a) Jurisdiktsioon – käesolevas asjas tuvastati, et tegemist oli olukorraga, kus Itaalia teostas oma jurisdiktsiooni ning seetõttu oli riigil vastutus inimõiguste konventsiooni tähenduses.

(i) Vaidlustatud sündmused algasid Itaalia territoriaalvetes, jätkusid avamerel ning lõppesid siis, kui laev, Itaalia laevandusettevõttele kuuluv, Itaalia lipu all sõitev ja Itaalia seadustele alluva kapteni juhtimisel, saabus Tuneesiasse.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

(ii) EIK on varem leidnud, et tegevused laevadel, mis sõidavad riigi lipu all, kuuluvad selle riigi (lipuriigi) jurisdiktsiooni alla. Rahvusvahelise mereõiguse kohaselt kuulub avamerel sõitev laev täielikult selle lipuriigi jurisdiktsiooni alla. Sama põhimõtte tuleneb ka Itaalia siseriiklikest seadustest.

(iii) Kostjariik väitis, et sündmused ei kuulu Itaalia jurisdiktsiooni alla, kuna need lõppesid teise riigi territooriumil, kuid see väide ei olnud kooskõlas kohtupraktikaga ega ÜRO mereõiguse konventsiooni artikli 27 lõikega 1, millele nad viitasid.

Järeldus: jurisdiktsioon on olemas.

(b) Isikuline kohaldatavus – EIK ei nõustunud valitsuse väitega, et kaebaja transportimisel tegutses laeva kapten ainult eraõiguslikult. Seda eelkõige järgmistel põhjustel:

(i) Itaalia seaduste kohaselt on laeva kaptenil kaksikstaatus. Ta tegutseb nii laevaomaniku esindajana kui ka avaliku võimu kandjana teatud ülesannete täitmisel, eriti juhul, kui ta täidab seadusega pandud avaliku teenistuse ülesandeid.

(ii) Kapten oli kohustatud täide viima Itaalia seadusandliku dekreeidi alusel tehtud sissesõidukeelu otsuse.

(iii) Valitsus väitis, et kapten tegutses oma volituste raames, mille eesmärk oli säilitada kord ja distsipliin pardal, viidates eelkõige navigatsioonikoodeksi artiklile 1249, kuid Itaalia kassatsioonikohtu praktika kohaselt kuuluvad kapteni distsiplinaarvolitused tema avaliku võimu volituste alla ning artikli 186 kohaselt on kaptenil võim kõigi laeval viibijate üle.

Kokkuvõttes: laeva kaptenile olid antud avaliku võimu volitused, kui talle anti ülesanne kaebaja tagasi Tuneesiasse viia, ning need volitused säilisid kogu reisi ajal kui kaebaja oli laevas. Seetõttu olid sündmused, mille üle kaebaja kaebas, omistatavad kostjariigile ning Itaaliale lasus vastutus konventsiooni alusel.

Järeldus: kostjariigi eelvastuväide jäeti rahuldamata.

Artikkel 5 lõiked 1 ja 2

Valitsuse pakutud õiguskaitsevahendid (artikli 35 lõike 1 tähenduses)

(a) Hüvitise nõue ebaseadusliku vabaduse võtmise eest (Itaalia tsiviilseadustiku artikkel 2043) – valitsus väitis, et tsiviilseadustiku artikli 2043 alusel sai kaebaja esitada kahjunõude seoses vabaduse ebaseadusliku võtmisega. Kuigi valitsus ei esitanud näiteid siseriiklikust kohtupraktikast, viitas ta ministrite komitee resolutsioonile (CM/ResDH(2021)424), mis lõpetas *Khlaifia jt vs. Itaalia* kohtuasja täitmisprotseduuri ning milles tunnistati vastava õiguskaitsevahendi tõhusust. EIK vaatas läbi Rooma apellatsioonikohtu kolm lahendit, mille valitsus oli ministrite komiteele esitanud ja milles oli tuginetud just nimetatud artiklile. Kuigi need lahendid olid tehtud pärast käesoleva juhtumi sündmusi, näitasid need piisava selgusega, et tsiviilkohtud suutsid vajadusel riigi vastutusele võtta ja määrata ka hüvitist vabaduse ebaseadusliku võtmise eest.

EIK hinnangul ei olnud kaebaja juhtumisel alust arvata, et selline õiguskaitsevahend oleks olnud ilmselgelt edutu. Isegi siis, kui vabaduse võtmine tulenes formaalselt seaduslikust sissesõidukeelust. Samuti oleks kaebaja võinud esitada hüvitenõude mitte ainult riigi, vaid ka laevaomaniku või kapteni vastu, sest artikkel 2043 on kohaldatav nii avalik- kui eraõiguslike isikute suhtes. Hoolimata sellest, et puudus konkreetne kohtupraktika, mis käsitleks vahetult piirilt tagasi saatmise juhtumeid, ei

tähendanud see automaatselt, et õiguskaitsevahend ei oleks olnud kättesaadav ega tõhus. Pigem viitas see sellele, et vahendit lihtsalt ei olnud varem selles kontekstis kasutatud.

EIK leidis, et valitsus oli näidanud piisavalt veenvalt, et see hüvitise nõude võimalus ei olnud olematu ega ebaefektiivne. Kui kaebaja oleks seda kasutanud, oleksid siseriiklikud kohtud saanud hinnata, kas tema olukord vastas „vabaduse võtmisele“, uurida selle seaduslikkust ning rikkumise korral määrata hüvitis.

Kuna vaidlustatud vabaduse võtmine oli juba lõppenud hetkeks, mil kaebaja kohtusse pöördus, oli hüvitise nõude olemasolu piisav vastamaks konventsiooni artikli 35 lõike 1 nõuetele.

(b) Avaldus ajutiste meetmete määramiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 700 alusel – see vahend võimaldab kohtul määrata kiiresti esialgseid meetmeid õiguse kaitseks, kui on oht selle rikkumiseks või pöördumatuks kahjustamiseks. Valitsuse sõnul oleks selle kaudu koos kahjunõudega saanud kaebaja vabastada. Nad esitasid kolm lahendit, kus rahuldatud olid kaebajate ajutise kaitse nõuded rahvusvahelise kaitse juhtumites, kuid möönsid, et puudus lahend, kus artikkel 700 alusel oleks määratud isiku vabastamine.

EIK viitas varasematele kaalutlustele hüvitise nõude kohta: kui kaebajal oli kahtlusi selle vahendi tõhususes, oleks pidanud ta need kahtlused hajutama seda võimalust kasutades. EIK ei tuvastanud ka mingeid takistusi nende õiguskaitsevahendite kasutatavusele või kättesaadavusele.

EIK rõhutas, et välismaalaste sissesõidu, viibimise ja väljasaatmise kontekstis on eriti oluline anda siseriiklikele kohtutele võimalus seaduse tõlgendamiseks ja võimalikest konventsioonirikumistest hoidumiseks või nende kõrvaldamiseks.

Kokkuvõte: kaebaja ei olnud ammendanud olemasolevaid ja tõhusaid siseriiklike õiguskaitsevahendeid.

Artikkel 3

EIK leidis, et kaebaja ei olnud eriliselt haavatavas olukorras – ei oma reisi käigus kogetu, vanuse ega tervisliku seisundi tõttu. Tema kajut, pindalaga 11 ruutmeetrit, oli vastuvõetava suuruse ja puhtusega, varustatud illuminaatoriga, mis võimaldas õhuringlust ja loomulikku valgust.

Puudusid viited sellele, et tal oleks olnud puudus toidust või joogiveest või et need oleksid olnud kvaliteedilt ebapiisavad. Talt ei olnud ära võetud isiklike esemeid ega mobiiltelefoni, millega ta oli saanud piiranguteta suhelda oma advokaadi ja perega.

Väites, et teda ei lastud üldse kajutist välja, ei suutnud kaebaja tõendada, et tal oleks korduvalt ja kindlalt keeldutud võimaldamast ligipääsu värskele õhule. Samuti ei esinenud veenvaid tõendeid selle kohta, et ligipääs välisõhule ja loomulikule valgusele oleks olnud nii piiratud, et see oleks artikkel 3 mõttes alandava kohtlemise tasemele jõudnud.

Kokkuvõttes: laevapardal valitsenud üldised elamistingimused ei saavutanud sellist tõsiduse taset, mis võimaldaks kaebaja seitsmepäevast kinnipidamist hinnata artikli 3 rikkumisena.

EIK pidas selles osas kaebust ilmselgelt põhjendamatuks nagu ka artikli 13 alusel esitatud kaebust.

Lahend ([inglise keeles](#) ja [prantsuse keeles](#))
[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)